

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE

Torsten Söderbergs Stiftelse har till ändamål att främja vetenskaplig forskning och vetenskaplig undervisnings- eller studieverksamhet av landsgagnelig innebörd varvid företrädesvis de ekonomiska, medicinska och rättsvetenskapliga områdena skall komma ifråga.

2022

Verksamhetsåret 2022

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE främjar vetenskaplig forskning och vetenskaplig undervisnings- eller studieverksamhet inom företrädesvis de medicinska, ekonomiska och rättsvetenskapliga områdena. Sedan de drygt 60 år som gått sedan makarna Torsten och Wanja Söderberg undertecknade donationsbrevet och avsatte det privata kapital som lade grunden till stiftelsen har drygt 2 miljarder kronor anslagits till forskning. I snitt har stiftelsen de senaste tio åren anslagit cirka 45 miljoner per år. Under år 2022 beviljade Torsten Söderbergs Stiftelse nära 39 miljoner kronor till forskning. På följande sidor berättar några forskare mer om sina forskningsprojekt och på det sista uppslaget visas samtliga anslag 2022.

DONATION TILL RÖHSSKA MUSEET. Stiftelsen beslutade, för att hedra sin tidigare ordförande fil.dr h.c. Tomas Söderberg, om en större donation till Röhsska museet i Göteborg för inköp av nordiska design- och konsthantverksföremål.

MEDICIN. Det enskilt största anslaget på drygt 10 miljoner kronor tilldelades Kungl. Vetenskapsakademien för inrät-

tandet av ytterligare en *Torsten Söderbergs Akademiprofessur i medicin* (2023 års professur). Akademiprofessorerna främjar internationellt ledande forskning inom medicin och gör det möjligt för innehavaren att på heltid ägna sig åt forskning vid en svensk medicinsk fakultet under fem år.

Stiftelsen fortsatte bland annat också att stödja professor Susanne Bejerot, Universitetssjukhuset Örebro, och hennes forskningsprojekt om psykosjukdomar, *Rituximab – en placebokontrollerad studie för schizofrenispektrumsjukdom*. På sidan fem berättar professor Bejerot om sin forskning som kanske kan leda till ett genombrott såväl i behandlingen som i förståelsen av schizofrenispektrumsjukdom.

EKONOMI. Två olika forskningsprojekt med sikte på att förbättra och utveckla nya metoder för realtidsbedömningar och nulägesprognoser av ekonomiska indikatorer beviljades anslag. Professor Sune Karlsson, Örebro universitet, undersöker i projektet *Förbättrad ekonomisk politik och prognoser med högfrekvent data* hur nya analysmodeller kan bidra till bättre makroekonomiska prognoser. Fil.dr Farrukh Javed, Lunds universitet, under-

söker metoder från maskininlärningsfältet i projektet *Nulägesprognoser av BNP vid ekonomiska kriser genom maskininlärningsmetoder*, se sidan nio.

Fil.dr Anders Billström, Högskolan i Skövde studerar i projektet *Entreprenöriell resiliens i små och medelstora företag vid flera kriser* vad som påverkar förmågan att hantera flera parallella kriser. Hur dessa företag klarar det är av vikt även för samhällsekonomin. Redovisningens kvalitet i onoterade bolag är ämnet för forskningsprojektet *Redovisning i privata företag – reglering som främjar eller hämmar tillväxt* vid Göteborgs universitet som docent Jan Marton skriver mer om på sidan åtta.

RÄTTSVETENSKAP. Ett av de större anslagen tilldelades professor Cécile Brokelind, Lunds universitet, för projektet *Den globala minimiskatten och svenska ränteavdragsbegränsningar*. Professor Brokelind beskriver sitt forskningsprojekt på sidan tolv.

ÖVRIGT. Forskningsprojektet *Sverige och Ukraina i museal samlingshistoria och utställningsnarrativ*, som bedrivs av docent Fedir Androshchuk vid Statens historiska museer tilldelades ett större

anslag. Docent Androshchuk, som är chef för Nationalmuseet för Ukrainas historia i Kyiv, beskriver bakgrunden och målsättningen för sin gränsöverskridande och aktuella forskning på sidorna 14-15.

Med anledning av att det snart är 150 år sedan den första upplagan av Svenska Akademiens ordlista, SAOL utkom för första gången 1874, planerar Svenska Akademien att särskilt uppmärksamma detta vid kommande upplaga av SAOL. Torsten Söderbergs Stiftelse medverkar till denna *Jubileumsutgåva av SAOL* som enda externa finansiär.

STOCKHOLMSPRISET I KRIMINOLOGI utdelades av H.M. Drottningen till 2021 och 2022 års pristagare vid en högtidlig ceremoni i Stockholms stadshus i juni 2022. Läs mer om priset och pristagarnas forskning på sidan elva.

TORSTEN OCH WANJA SÖDERBERGS SAL vid Röhsska museet invigdes under våren. I salen kan forskarsamtal, tillfälliga utställningar och möten äga rum. Där kan besökaren också utforska svensk och nordisk design, bland annat genom att digitalt ta del av det mångårigt utdelade Torsten & Wanja Söderbergs pris i nordisk design och konsthantverk. ♦

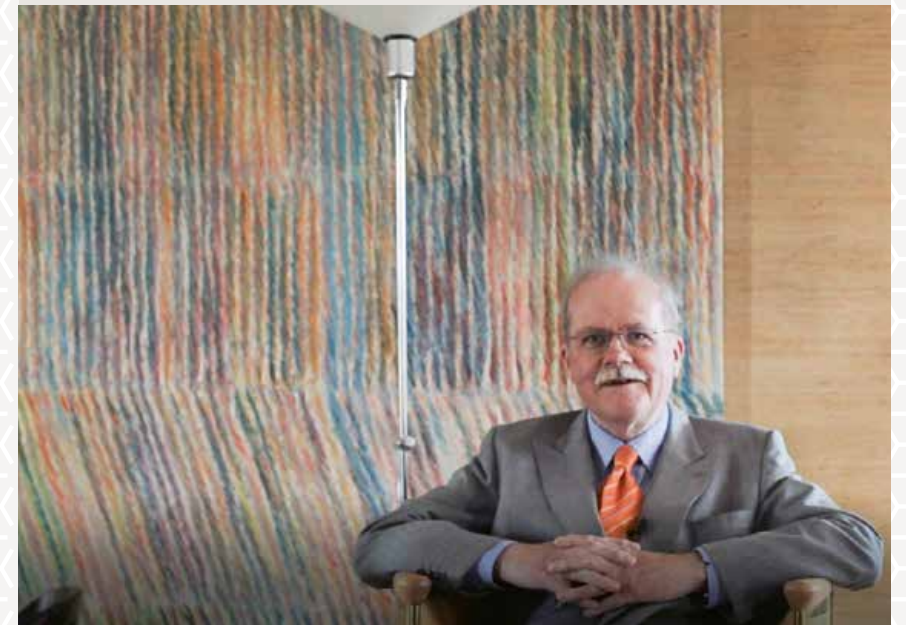

Foto Stillbild ur filmen »Tomas Söderberg – A Short Documentary« av Carl Johan Engberg, Stavfel produktion.

Donation till Röhsska museet

För att hedra Torsten Söderbergs Stiftelses tidigare ordförande filosofie hedersdoktor Tomas Söderberg beslutade stiftelsen att donera 5 miljoner kronor till Röhsska museet.

DONATIONEN MÖJLIGGÖR FÖR MUSEET att genom nyförvärv utveckla sin samling av nordiska design- och konsthantverksföremål och därmed stärka forskningsunderlaget inom området.

Röhsska museets samlingar, utställningar och program undersöker hur form, mode och design påverkat oss genom historien och donationen bidrar till att främja detta kunskapsbygge och öka kännedomen om nordisk design och konsthantverk.

Tomas Söderberg hade ett stort intresse för design och konsthantverk. Han var starkt engagerad i Röhsska museets verksamhet och även långvarig ordförande i museets vänförening, liksom sin far Torsten Söderberg.

Samarbetet mellan museet och Torsten Söderbergs Stiftelse har pågått under många decennier, bland annat i form av anslag till museets forskning och inköp av föremål, Torsten och Wanja Söderbergs pris som delades ut under 25 år där Tomas Söderberg var en drivande kraft, och nyligen inrättandet av Torsten och Wanja Söderbergs sal vid museet.

»Röhsska museet sätter stort värde på samarbetet med Torsten Söderbergs Stiftelse. Vårt gemensamma intresse att bygga kunskap och kännedom om nordisk design och konsthantverk kommer att stå i fokus i många år tack vare denna donation«, säger museichef Nina Due. ♦

Schizofreni

– en form av ledgångsreumatism som sitter i hjärnan?

TEXT SUSANNE BEJEROT

Schizofreni är en allvarlig sjukdom som vanligen debuterar i tonåren eller i tidiga ungdomsår och oftast är livslång. Trots att dagens mediciner kan bidra till att hålla psykossymtomen i schack blir få helt symtomfria. Läkemedelsbiverkningar bidrar dessvärre till att många inte heller vill ta medicinerna. Personer med schizofreni har förutom de psykiska symtomen också en ökad sjuklighet i kroppsliga sjukdomar, särskilt immunologiska.

PÅ SENARE ÅR har ett samband mellan inflammation/autoimmunitet och schizofreni påvisats i flera forskningsstudier. Man kan hypotetiskt tänka sig att schizofreni är en sjukdom som liknar andra autoimmuna sjukdomar, exempelvis ledgångsreumatism, men istället för att sjukdomen manifesterar sig i förstörda ledbrosk som vid ledgångsreumatism, resulterar den i fallet schizofreni i hjärnsymtom i form av hallucinationer och vanföreställningar.

Rituximab är ett välbeprövat inflammationshämmande läkemedel (anti-CD20-antikroppar) som ofta används vid autoimmuna sjukdomar, som till exempel multipel skleros och svår ledgångsreumatism. Behandlingen ges halvårsvis i dropp. Cirka 10 000 svenskar behandlas idag med detta läkemedel. Allvarliga biverkningar kan förekomma men de är extremt sällsynta och drabbar främst äldre och multistjuka.

Mellan 2019 och 2022 genomfördes, med ekonomiskt stöd från Torsten Söderbergs Stiftelse, en öppen pilotstudie med rituximab. Nio svårt sjuka personer med schizofreni behandlades vid ett tillfälle med 1000 mg rituximab i tillägg till den ordinarie antipsykotiska behandlingen. Rituximab har tidigare inte prövats vid psykisk sjukdom varför vår pilotstudie var banbrytande. Sex av de nio patienterna blev mycket förbättrade i sin sjukdom och rapporterade färre biverkningar än de hade tidigare.

De positiva resultaten gav oss anledning att gå vidare med ännu en rituximabstudie, även denna med stöd från bland andra Torsten Söderbergs Stiftelse.

Projektet kommer nu att genomföra en så kallad placebokontrollerad studie, som avser att inkludera 104 vuxna patienter (18-51 år) från hela landet. Studien är blindad vilket innebär att hälften av deltagarna kommer att få koksalt (placebo) och hälften kommer att få rituximab i dropp vid ett enda tillfälle. Samtliga deltagare ska fortsätta med sin ordinarie antipsykotiska behandling under studietiden. Droppet ges på en reumatologisk eller neurologisk mottagning och tar ungefär fyra timmar, därefter går man hem så det behövs ingen inläggning på sjukhus.

Den nya forskningsstudien kommer att utvärdera effekten av rituximab eller koksalt efter tre månader med hjälp av en strukturerad intervju och en självskattningsskala. För att förbli opartiska vid bedömningen vet varken forskarna eller patienterna vilken behandling deltagarna har fått. Samtliga deltagare följs under sex månaders tid avseende biverkningar, sjukdomssymtom och inflammationstecken. För de som själva vill kan magnetkameraundersökningar av hjärnan genomföras före och efter behandlingen och inflammationsmarkörer följas i blod och ryggmärgsvätskeprov.

Om denna placebokontrollerade, blindade studie visar att rituximab avsevärt bidrar till att minska psykossymtomen och förbättrar måendet hos personer med schizofreni kommer denna kunskap med stor sannolikhet att revolutionera förståelsen och behandlingsrekommendationerna för schizofreni och andra liknande tillstånd.

På sikt kommer kanske, i så fall, schizofreni och andra psykossjukdomar att

Susanne Beijer
Foto Håkan Risberg

betraktas som inflammationssjukdomar som drabbar hjärnan och vi kommer förhoppningsvis få lika goda behandlingsmöjligheter som idag finns mot ledgångsreumatism och multipel skleros. ♦

FORSKNINGSPROJEKT

Rituximab – en placebokontrollerad studie för schizofrenispektrumsjukdom

Professor Susanne Beijer
Region Örebro län
Universitetssjukhuset Örebro

Anslag medicin 2019 och 2022

Patientspecifik cellterapi

– nytt hopp för personer med spridd hudcancer

TEXT OCH ILLUSTRATION STINA WICKSTRÖM

Allt fler personer insjuknar med svår eller obotlig hudcancer varje år trots växande kunskap om att en av de största riskfaktorerna är solen och dess UV-strålar. Immunterapi, ett fält inom cancerbehandling, går ut på att aktivera kroppens immunförsvar för att eliminera cancerceller. En gren inom immunterapi, immunhämmare, har gjort stora framsteg och behandling med immunaktiverande antikroppar har nyligen belönats med Nobelpriset. Sådan behandling har visat sig förlänga överlevnaden hos upp till hälften av patienter med spridd melanomsjukdom – men för majoriteten av patienterna behövs nya eller alternativa behandlingar.

CELLTERAPI ÄR EN ANNAN GREN AV immunterapi där man »tar ut» patientens egna immunceller/vita blodkroppar, aktiverar och mångfaldigar dem till ett stort antal i ett speciellt forskningslaboratorium och därefter får patienten tillbaka dem. Att rena fram kroppens immunceller/mördarceller från patientens tumör, så kallade tumörinfiltrerande lymfocyter (TIL), har visats ha mycket god effekt på sjukdomen i flera kliniska studier på patienter med svår hudcancer världen över.

Forskargruppen har etablerat ett unikt koncept där mördarceller/TIL kombineras med ett patientspecifikt tumörvaccin. Tumörvaccinet produceras genom att utvinna en speciell typ av immunaktiverande celler från patientens blod, så kallade dendritiska celler (DC). Dessa celler laddas med tumörmaterial från patientens egen tumör och kan på så vis effektivt hjälpa till att behålla hög aktivitet hos de mördarceller/TIL som har återgivits till patienten, se fig. A.

I en pågående klinisk studie med sådan kombinationsterapi, godkänd av Läke-medelsverket och etiknämnd, behandlas patienter med spridd hudcancer som har genomgått alla tillgängliga behandlingar som erbjuds på svenska sjukhus. Inom studien producerar forskargruppen mördarceller/TIL och tumörvaccin, som beskrivs ovan, och behandlar patienter med spridd melanomsjukdom. Tre av de fyra mycket svårt sjuka patienter som hittills inkluderats i studien har svarat med komplett (botad) eller

nästan komplett tillbakagång av cancer-sjukdomen, trots att de tidigare inte har svarat på annan typ av cancerbehandling, se fig. B.

Anslaget från Torsten Söderbergs Stiftelse är totalt avgörande för att framöver kunna inkludera ytterligare patienter i den kliniska studien. Det innebär att vi

FIG. A IMMUNTERAPI BASERAD PÅ KOMBINATION AV TUMÖRINFILTRERANDE LYMFOCYTER OCH TUMÖRVACCIN AV DENDRITISKA CELLER

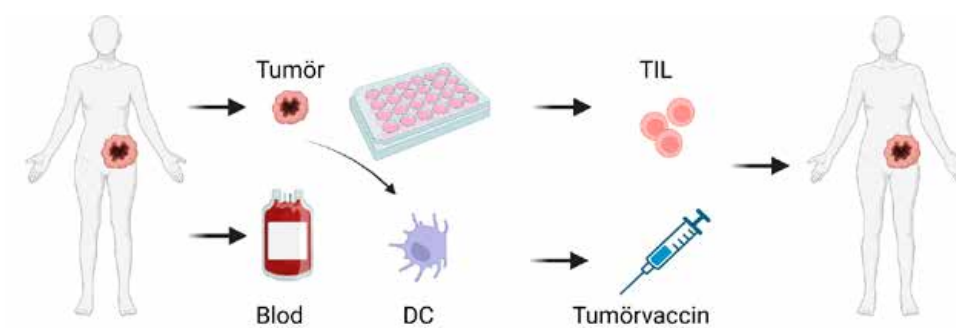

Illustration som visar produktion av TIL och framställning av dendritcellsvaccin (DC) från patientens egna tumör respektive blod. DC laddas med tumörmaterial från samma tumör som TIL produceras från för att generera ett starkt stimulerande tumörvaccin.

FIG. B KLINISK RESPONS, RÖNTGENBILDER FÖRE OCH EFTER TIL-BEHANDLING I KOMBINATION MED TUMÖRVACCIN

Bilden före behandling visar en stor tumörbörda i benstumpen medan efterbilden visar hur tumören är borta två månader efter behandling. Svart ospecifikt upptag ses i vissa organ t.ex. hjärta, njurar och urinblåsa men påvisar inte tumör, enligt utlåtande från specialiströntgenläkare.

kan få chansen att potentiellt hjälpa och ge hopp till dödligt sjuka hudcancerpatienter där vården inte har fler alternativ att ge. Forskargruppen kommer även söka förbättra dessa patientspecifika metoder samt att utvidga dem till andra cancertyper för att kunna bidra till bättre cancervård för patienter där få »standard»-behandlingar finns tillgängliga, exempelvis för patienter med gynekologisk cancer. ♦

FORSKNINGSPROJEKT

Cellterapi med tumörinfiltrerande lymfocyter (TIL) och dendritcellsvaccin

Bitr. lektor Stina Wickström
Karolinska institutet
Institutionen för onkologi-patologi

Anslag medicin 2018 och 2022

Biografi om Sune Bergström

– diskret och mångfacetterad forskningsgigant

TEXT LARS L. GUSTAFSSON

Nobelpristagaren Sune Bergströms roll när Sverige blev en ledande biomedicinsk och klinisk forskningsnation efter andra världskriget går knappast att överskatta. Han och lärjungarna blev respekterade rådgivare till regeringar, universitet, internationella organ och industrifamiljer. Forsknings- och biografiprojektet »*Vetenskaps-historisk studie av Sune Bergström: legendarisk forskare, ledare och samhällsförbättrare*» belyser hur Bergströms och hans medarbetares forskning påverkat hälso- och sjukvården och industrin jorden runt.

HUR KOM DET SIG ATT EN LEDANDE GRUNDFORSKARE fick en sådan nyckelroll? Kan Bergströms forsknings- och arbetsfilosofi inspirera framtidens forskning och utveckling för att hantera utmaningar inom hälsa, klimat, konflikter och miljö?

Studien, som pågått sedan 2020, dokumenterar Bergströms liv, gärning, drivkrafter och betydelse. Den utgår från intervjuer, forskning i svenska och internationella arkiv samt litteraturstudier. Ett femtiotal intervjuer har genomförts med familj, vänner, medarbetare och representanter för politik, samhällsliv och industri.

Sune Bergström var alltid snabb: studentexamen som privatist vid 17 års ålder, forskningsstudier i USA vid 25, disputerad vid 26, och professor i Lund 32 år gammal, medlem i den statliga utredningen om de svenska universitetens framtida uppgifter 1955, rektor för Karolinska institutet vid 53 och ordförande för Nobelstiftelsen 59 år gammal.

Biografien skildrar forskaren och privatpersonen Sune Bergström från uppväxten och läroåren till de banbrytande upptäckterna om prostaglandiner där Bergström och medarbetare i eleganta försök med nukleär magnetisk resonans (NMR) och masspektrometri visade hur prostaglandiner syntetiseras från kolesterol via kortlivade mellanprodukter. De påvisade prostaglandinernas centrala roll för cellens reglering. Prostaglandiner är idag viktiga läkemedel som bland annat abortmedel och för blödningskontroll vid förlossning. Bergström, Samuelsson och Vane fick gemensamt Nobelpriset 1982 för »upptäckter om prostaglandiner och snarlika aktiva substanser». (Fyrtio år senare tilldelades Sune Bergströms son Svante Pääbo Nobelpriset för »forskning om genomen för utrotade hominider och om människans evolution«.)

Biografien belyser även Bergströms engagemang för global hälsa i fattiga länder, hans förmåga till industriellt samarbete och hans ledarstil. Han initierade forsknings- och utvecklingsåtaganden inom tropikmedicin och reproduktiv hälsa vid världshälsoorganisationen WHO. Bergström fick en nyckelroll i uppbyggnaden av basal och tillämpad forskning i Indien.

Studien exemplifierar att nyskapande högproduktiv forskning i ett litet land som Sverige kan få globalt genomslag med en drivande ledare och ett starkt team som samarbetar brett i internationella nätverk och därmed förbättra hälsan för miljoner människor. ♦

FORSKNINGSPROJEKT

Vetenskapshistorisk studie av Sune Bergström: legendarisk forskare, ledare och samhällsförbättrare

Professor Lars L. Gustafsson
Karolinska institutet
Institutionen för laboratoriemedicin

Anslag medicin 2020 och 2022

Jan Marton Foto Isac Lundmark

Redovisning i onoterade företag – stöd eller hinder för ekonomisk tillväxt?

TEXT JAN MARTON

Ekonomisk tillväxt och bekämpning av brottslighet är två centrala politiska målsättningar. Redovisning av hög kvalitet ger samhälleliga fördelar, exempelvis genom att underlätta finansiering av företag och att försvåra brottslighet. Samtidigt är det kostsamt för företag att producera redovisning av hög kvalitet, vilket kan försvåra framväxt av nya företag och därmed ekonomisk tillväxt.

HISTORISKT HAR TILLVÄXTEN I SVERIGE drivits av stora företag, men över tid har fokus alltmer riktats mot att skapa förutsättningar för nya och mindre företag att starta och växa. Nya företag har en särskild betydelse för att möjliggöra ekonomins omvandling med ökad digitalisering och mer fokus på hållbarhet, eftersom sådana företag lättare anammar innovationer och helt nya affärsmodeller än vad mer mogna företag gör.

En viktig aspekt för att nya företag ska starta och växa är att de har möjlighet till finansiering. Detta kräver redovisning av hög kvalitet, som ofta är kostsam att

ta fram. Samtidigt används företag i allt högre utsträckning som verktyg för att utföra brottsliga handlingar, vilket har fått brottsbekämpande myndigheter att kräva mer omfattande reglering av redovisning. Även detta är kostsamt, särskilt för nystartade och mindre företag.

I den politiska debatten lyfts förenklingar för mindre företag fram som ett sätt att gynna nyföretagande, vilket bland annat innebär att ha lägre krav på redovisning. Denna politiska målsättning går följaktligen emot redovisning som verktyg för både finansiering och brottsbekämpning. De motstridiga kraven skapar en spänning som kräver avvägning i regleringen. I dagsläget har lagstiftare och reglerare begränsat eller obefintligt vetenskapligt stöd för hur avvägningen ska göras.

Projektet undersöker företagens egna redovisningsval för att ge en bild av i vilka situationer företag ser ett behov av mer avancerad (och kostsam) redovisning kontra när enklare (och billigare) redovisning anses vara tillräcklig. Exempel på val är redovisning av immateriella tillgångar

(som är väsentliga i många branscher), där företag har möjlighet att välja mellan avancerad och informativ redovisning, respektive en enkel och icke-informativ metod. Ett annat exempel är vilka faktorer som leder till att företag frivilligt väljer att ha en revisor, vilket både finansörer och brottsbekämpande myndigheter ser som centralt. Ett ytterligare steg i projektet är att se vilka effekter olika redovisningsval får, exempelvis på företags möjlighet att växa genom extern finansiering, eller sannolikhet för att de används som verktyg för brott.

Anslaget från Torsten Söderbergs Stiftelse är helt centralt för projektets genomförande. Det möjliggör både insamling av betydande mängder empiriska data i form av årsredovisningar och analys av data. Därigenom bidrar stiftelsen till ökad kunskap som kan förbättra reglering av redovisning i Sverige, där både lagstiftare och andra normsättare får ett bättre underlag för att hantera regleringens målkonflikter, och ger i förlängningen ökade möjligheter till både ekonomisk tillväxt och effektivare brottsbekämpning. ♦

Bättre realtidsbedömningar genom maskininlärningsmetoder?

TEXT FARRUKH JAVED

I världen sprids just nu en oro för den annalkande lågkonjunkturen. De ekonomiska konsekvenserna av Rysslands krig mot Ukraina och den förnyade smittspridningen av COVID-19, framförallt i Kina, har orsakat höga råvarupriser och störningar i de globala leveranskedjorna. Tillsammans med andra faktorer som exempelvis hög inflation och stigande räntor har detta orsakat en ökad osäkerhet, vilket försvårar ekonomiskt beslutsfattande och innebär en negativ påverkan på konjunkturläget.

FÖR ATT EKONOMISKA BESLUTSFATTARE ska kunna bedriva lämplig stabiliseringspolitik under dessa omständigheter krävs bra realtidsbedömningar av det makroekonomiska läget. Det är dock en utmanande uppgift där en försvårande faktor är att nyckelvariabler över den ekonomiska utvecklingen publiceras med fördröjning.

Fokus på att snabbare producera statistik som bättre speglar nuläget i ekonomin har därför ökat, med sådan kan beslutsunderlaget för att stabilisera ekonomin förbättras och underlätta för ekonomiska beslutsfattare. Flera prognosinstitut har bland annat börjat använda sig av nulägesprognoser (eng. nowcasting) som möjliggör (relativ) snabb upptäckt av förändringar i den underliggande ekonomiska dynamiken, vilket leder till bättre bedömningar av de ekonomiska utsikterna och de potentiella riskerna. En viktig metod/tillämpning för detta är de nulägesprognoser av nyckelvariabler såsom bruttonationalprodukt (BNP) som för närvarande utförs regelbundet av olika prognosinstitut, till exempel Konjunkturinstitutet.

Detta forskningsprojekt bidrar till det växande området för bättre nuläges-

prognoser genom att inkorporera metoder från maskininlärningslitteraturen. Att använda maskininlärningsmetoder i nulägesprognoser av ekonomiska indikatorer är ett relativt nytt område, och har fördelar jämfört med tidigare metoder eftersom de kan hantera stora datamängder och därtill även modellera icke-linjära samband mellan ekonomiska variabler.

Anslaget från Torsten Söderbergs Stiftelse möjliggör en omfattande utvärdering samt vidareutveckling av befintliga metoder med målsättning att föreslå förbättringar av de metoder prognosinstitut som Konjunkturinstitutet använder sig av idag för att nulägesprognosifiera den svenska ekonomin. Detta kommer göras genom att introducera nya ekonometrisk metod och jämföra dessa med tidigare utvecklade metoder i omfattande simuleringsstudier samt empiriska tillämpningar där svensk BNP nulägesprognosifieras.

Resultaten kommer förhoppningsvis leda till nya förbättrade metoder för realtidsbedömningar av den svenska ekonomins utveckling genom metoder från maskininlärningslitteraturen. ♦

Farrukh Javed
Foto Ateljé Änggatan

FORSKNINGSPROJEKT

Nulägesprognoser av BNP vid ekonomiska kriser genom maskininlärningsmetoder

Universitetslektor Farrukh Javed
Lunds universitet
Statistiska institutionen

Anslag ekonomi 2022

Foto Shutterstock

Foto Shutterstock

Små och medelstora företags hantering av multipla kriser

TEXT ANDERS BILLSTRÖM

Svenska och internationella företag befinner sig för närvarande i en unik situation där de hanterar flera större kriser samtidigt. De arbetar för att återhämta sig efter coronapandemin samtidigt som de även försöker hantera effekterna av Rysslands krig mot Ukraina, energikrisen, inflationen och början av lågkonjunkturen. Företag hinner inte återhämta sig mellan kriserna och många små och medelstora företag är extra sårbara på grund av sina begränsade resurser. En risk är att företag inte överlever på sikt och att det påverkar samhällsekonomin.

HUR FÖRETAGEN HANTERAR flera parallella kriser är därför av vikt både för företagen och för samhället. Förmågan att hantera kriser i småföretag kallas entreprenöriell resiliens (ER) och är viktigt för att förstå och kunna utveckla företagens strategiska anpassningsförmåga och deras möjlighet att återhämta sig från kriser och därmed överleva. Entreprenöriell resiliens påverkas av både interna faktorer i företaget (entreprenörens personlighet, erfarenhet och förmåga) och av externa

faktorer utanför företaget (tillgången till resurser och stöd).

Forskningen om entreprenöriell resiliens har flera begränsningar, bland annat är innebörden av begreppet i sig otydlig då kopplingen mellan entreprenörskap och resiliens är illa definierad. Forskningen tenderar vidare att fokusera på hur en enskild kris påverkar företaget, till exempel finanskrisen eller coronapandemin, men kunskapen om multipla krisers påverkan på små och medelstora företag är underutvecklad.

Forskningsläget är osammanhängande och indikerar att flera faktorer kan aktivera och samtidigt hindra entreprenöriell resiliens. Dessutom behandlar forskningen nästan uteslutande krishantering i stora företag, medan forskning om krishantering i små och medelstora företag är ytterst begränsad. Därför finns behov av att utveckla kunskapen om innebörden i begreppet entreprenöriell resiliens och de faktorer som möjliggör och hindrar densamma i små och medel-

stora företag under parallella kriser. Dessa företag behöver också specifik kunskap om entreprenöriell resiliens då de ofta har begränsade resurser.

Detta nya forskningsprojekt fördjupar och breddar ett pågående projekt där entreprenöriell resiliens i små och medelstora företag i Skaraborg studerats i samband med coronapandemin. Detta görs genom att undersöka tillkomna kriser samt små och medelstora företag i hela Västra Götaland och Halland. Projektgruppen leds av lektor Anders Billström, och i gruppen ingår även docent Börje Boers och docent Danilo Brozovic.

Forskningsprojektets syfte är fördjupa kunskapen om entreprenöriell resiliens i små och medelstora företag vid hantering av multipla kriser genom att utveckla och testa ett konceptuellt ER-ramverk som inkluderar faktorer som på olika sätt bidrar till eller hindrar resiliens (entreprenören, företaget och omgivningen) och dess konsekvenser (överlevnad, fusion

och konkurs). Utvecklingen av detta konceptuella ramverk kommer baseras på litteraturstudier, intervjuer och enkätundersökningar. Förhoppningen är att entreprenörer och företagsledare ska kunna reflektera kring de faktorer som bidrar, hindrar och skapar konsekvenser för entreprenöriell resiliens, i relation till det egna företaget.

Anslaget från Torsten Söderbergs Stiftelse gör det alltså möjligt att utvidga projektet för att studera flera parallella kriser samt ett större geografiskt område. Detta kommer utveckla kunskapen om entreprenöriell resiliens i små och medelstora företag vid hantering av multipla kriser, sprida kunskapen nationellt och internationellt samt utveckla forskningen om entreprenöriell resiliens. ♦

FORSKNINGSPROJEKT

Entreprenöriell resiliens i små och medelstora företag vid flera kriser

Fil. dr Anders Billström
Högskolan i Skövde
Institutionen för handel och företagande

Anslag ekonomi 2022

Stockholmspriset i kriminologi år 2021 och år 2022

H.M. Drottningen delade, vid en högtidlig ceremoni i Stockholms stadshus, ut Stockholmspriset i kriminologi 2021 till professor Elijah Anderson och 2022 till professorerna Francis T. Cullen och Peggy C. Giordano (absent).

ELIJAH ANDERSON, PROFESSOR i sociologi och afroamerikanska studier vid Yale University tilldelades 2021 års pris för sina mångåriga observationer och analyser av mekanismerna bakom våld i socialt och ekonomiskt segregerade områden och hur olika sociala interaktioner bland unga kan leda till våld.

2022 års två pristagare Francis T. Cullen professor vid University of Cincinnati School of Criminal Justice och Peggy C. Giordano, professor i sociologi vid Bowling Green State University har var och en för sig bland annat ökat kunskapen om hur avgörande rehabiliteringsprogram är för att sätta stopp för kriminalitet tidigt i en kriminell karriär. Professor Cullen har visat att även om fängelsestraff i sig inte minskar risken för upprepade kriminalitet kan de rehabiliteringsprogram som knyts till fängelsetiden vara mycket effektiva för att förhindra återgång till brottslig verksamhet. Vikten av rehabiliteringsinsatser framhålls även av professor Giordano som prisas för sin forskning om varför vissa kriminella återfaller i brott och andra inte. ♦

Stockholmspriset i kriminologi
Foto David Lagerlöf

Elijah Anderson, H.M. Drottning Silvia, Francis T. Cullen och Cheryl Jonson som mottog Peggy C. Giordanos pris i hennes frånvaro.

Stockholmspriset i kriminologi är ett internationellt pris som delas ut för enastående prestationer inom kriminologisk forskning och tillämpning av forskningsresultat för att minska brottsligheten och främja mänskliga rättigheter. Priset har delats ut sedan 2006 med stöd från Torsten Söderbergs Stiftelse. År 2012 säkrade stiftelsen, genom en större donation tillsammans med svenska staten, prisets framtid genom bildandet av Stiftelsen för Stockholmspriset i kriminologi som idag delar ut priset. Donationen från Torsten Söderbergs Stiftelse gjordes för att hedra med.dr h.c. Edvard Söderberg. Den oberoende internationella juryn leds av professorerna Lawrence W. Sherman och Jerzy Sarnecki.

Global minimiskatt, ränteavdragsbegränsningar och koncernbidrag

– hur säkerställs framtida konkurrenskraft för svenska företag?

TEXT CÉCILE BROKELIND

Forskningsprojektet berör, ur svenskt perspektiv, den internationella reformen av företagsbeskattning som bedrivs i OECD:s regi för att förhindra skatteundandragande och motverka skadlig skattekonkurrens mellan stater. Samspelet mellan den svenska koncernbidragsmodellen, ränteavdragsregler, en skattemässigt generös räntepolitik, samt införandet av den globala minimiskatten och det nya skattedirektivet kommer att analyseras.

I SVERIGE VAR ALLA räntekostnader avdragsgilla fram till slutet av 2008 oavsett syfte. Då räntebetalningar till utlandet inte beskattas i Sverige, ledde detta till en form av oönskad skatteplanering, nämligen användandet av så kallade räntesnurror. Multinationella koncerner kunde utnyttja de svenska ränteavdragsreglerna för att minska skattekostnaden i Sverige och samtidigt undvika skatt på ränteintäkterna utomlands.

I **motverkande syfte infördes** den 1 januari 2009 riktade ränteavdragsregler, vilka ändrats år 2013 och år 2019. Kortfattat innebar regeländringarna att gränsöverskridande koncerninternas räntebetalningar inte längre skulle vara avdragsgilla om syftet med

lånen var skatteundandragande, med undantag för företag som kunde tillämpa de svenska koncernbidragsreglerna. Räntebetalningar var inget unikt problem för Sverige och år 2016 antog EU Skatteflyktsdirektivet, vilket trädde i kraft den 1 januari 2019. Enligt direktivet begränsas ränteavdragen till högst 30 procent av ett företags skattemässiga vinst före skatt, oavsett vem betalningsmottagaren är. Det innebär att det för närvarande finns både allmänna och riktade ränteavdragsbegränsningar i Sverige.

Under 2021 och 2022 har ett antal vägledande domar avkunnats, vilka berör huruvida den svenska koncernbidragsmodellen och samspelet med ränteav-

dragsreglerna är förenliga med EU-rätten. I Loxel-målet fastställde EU-domstolen att de svenska riktade ränteavdragsbegränsningarna inte var förenliga med EU-rätten då undantagen i reglerna ansågs gynna enbart svenska företag. I PRA-målet fastslog EFTA-domstolen att de norska allmänna räntereglererna tillsammans med möjligheten att påverka avdragsunderlaget genom koncernbidrag inte är förenliga med EU- och EES-rätten.

Den 14 december 2022 antog EU ett direktiv om genomförande av OECD:s regler om en global minimibeskattnings av vinster i multinationella koncerner för att förhindra vinstförflyttning till länder med låg eller ingen företagsbeskattning. Förslaget innebär kortfattat att stora multi-

nationella koncerners vinst ska beskattas med minst 15 procent bolagsskatt. Regelverket är dock mycket komplext och kräver att Sverige, såsom medlemsstat i EU, inför nya riktade ränteavdragsregler. Därtill har EU-kommissionen även lämnat förslag till ytterligare två skattedirektiv, vilka om de antas, kommer att ha en stor påverkan för möjligheten för ränteavdrag.

Ett rättsligt hållbart och ekonomiskt effektivt resultatutjämningsystem är viktigt för Sveriges konkurrenskraft. Stödet från Torsten Söderbergs Stiftelse innebär att detta forskningsprojekt ges möjligheten att analysera och diskutera problemen som uppstår genom samspelet mellan den svenska koncernbidragsmodellen, ränte-

Armlängdsprincipen i en brytningstid

TEXT MATTIAS DAHLBERG

En rad nya omvärldsfaktorer, exempelvis digitalisering, medför ökad påfrestning på de traditionella principerna för företagsbeskattning vilka i hög grad utgår från att företaget har en fysisk närvaro i staten där beskattningen sker. Nya former för internationell företagsbeskattning behövs.

DEN ÖKADE DIGITALISERINGEN möjliggör för globalt verksamma företag att sälja sina varor och tjänster utan att längre ha någon större fysisk närvaro i de stater där konsumenterna finns. Likaså sker kommunikation och marknadsföring mellan säljare och köpare digitalt. Köparna bidrar också själva i allt större utsträckning till företagets värdeskapande (»value creation») genom digital trafik, värdeomdömen om varor och tjänster och meddelanden på sociala medieplattformar. Digitaliseringen har även underlättat företagsetableringar i renodlade skatteparadis. Detta är några av de nya omvärldsfaktorer som under senare år medfört att de traditionella principerna för internationell företagsbeskattning är utsatta för stark påfrestning.

Den nuvarande ordningen för företagsbeskattning i ett internationellt perspektiv grundas i principer som etablerades i början av 1920-talet. Det var särskilt genom den modell för utformning av dubbelbeskattningsavtal som Nationernas förbund utvecklade, som de nuvarande principerna (huvudsakligen hemvist-, källstats- och armlängdsprinciperna) fick genomslag. En viss omsvängning har dock skett under senare tid inom ramen

för armlängdsprincipen och den vinstfördelningsmetod som är tillåten enligt OECD:s riktlinjer för internprissättning.

Forskningsstudien kommer utgå från de förslag som G20 och OECD lyfter fram i ett projekt som går under beteckningarna »Pelare 1« och »Pelare 2« och som arbetar med nya former för företagsbeskattning. Projektet stöds av runt 140 stater, men ännu återstår godkännande av många staters nationella parlament. Inom ramen för Pelare 1 lanserade G20/OECD förslaget att en del av storföretagens vinster ska fördelas till de stater i vilka konsumenterna finns, »marknadsstaten«. Närmare detaljer för fördelningsnyckeln är emellertid ännu inte fastslagna. Ett slutligt förslag om Pelare 1 kommer att läggas fram av G20/OECD under år 2023. Pelare 2 omfattar regler som ska tillse att bolagsvinster blir föremål för en minsta beskattningsnivå på 15 procent och är på väg att införas inom EU genom ett direktiv.

Studien kommer att behandla gällande system för tillämpning av armlängdsprincipen i svensk rätt, särskilt vinstfördelningsmetoden, liksom tillämpningen av metoden i andra stater, däribland USA, Storbritannien och Tyskland. Den alternativa modellen för beskattning inom ramen för Pelare 1 kommer att studeras grundligt, särskilt avseende kraven på förutsebarhet och rättssäkerhet. Även Pelare 2 kan komma att beaktas. Studien av armlängdsprincipen i brytningstid kommer att sätta lagförslag och gällande rätt i sitt sammanhang. ♦

Céile Brokelind
Foto Lunds universitet

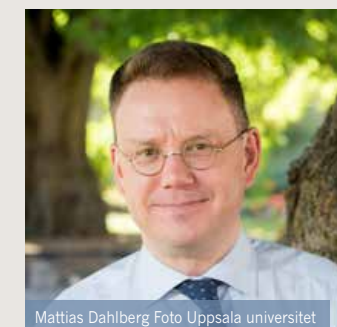
avdragsregler, en skattemässigt generös räntepolitik, samt införandet av den globala minimiskatten och de nya skattedirektiven. Bland annat kommer alternativa resultatutjämningsystem, såsom införandet av skattegrupp, att jämföras med koncernbidragsmodellen och huruvida det är tid för Sverige att ur rättslig, men även ekonomisk, aspekt överge koncernbidragsmodellen. ♦

FORSKNINGSPROJEKT

Den globala minimiskatten och svenska ränteavdragsbegränsningar

Professor Céile Brokelind
Lunds universitet
Institutionen för handelsrätt

Anslag rättsvetenskap 2022

Mattias Dahlberg Foto Uppsala universitet

FORSKNINGSPROJEKT

Armlängdsprincipen i en brytningstid – nya principer för bolagsbeskattning

Professor Mattias Dahlberg
Uppsala universitet
Juridiska institutionen

Anslag rättsvetenskap 2022

Sverige och Ukraina i museal samlingshistoria och utställningsnarrativ

TEXT FEDIR ANDROSHCHUK

Rysslands förvanskade tolkningar av historiska källor och förnekande av Ukraina som självständig stat används i landets propaganda som grund för den fullskaliga och folkrättsvidriga invasionen av Ukraina. Det ukrainska kulturarvet – som Ryssland betraktar som sitt, plundrat och förflyttat – är således hotat både av rysk ideologi och av ryska vapen.

MOT BAKGRUND AV RYSSLANDS KRIG i Ukraina inleder Statens historiska museer detta forskningsprojekt för att jämföra föremålssamlingarna i Sveriges och Ukrainas historiska museer. Det övergripande syftet är att utveckla kunskapen om svensk och ukrainsk samlingshistoria med utgångspunkt i ukrainska föremål i Sverige och nordiska föremål i ukrainska museisamlingar. Projektet kommer att undersöka hur samlingarna använts och på vilket sätt det kan påverka nationella identiteter och narrativ.

I Sverige finns urkunder, arkeologiska artefakter och historiska föremål med ursprung i Ukraina som bland annat visar på våra omfattande och långvariga kontakter och utbyten. En del av föremålen i samlingarna kom till Sverige under vikingatid, andra under tidig medeltid, reformationstid eller tidig-modern tid. Idag finns de bland annat i samlingar vid Historiska museet i Stockholm, Armémuseum, Riksarkivet, Sigtuna museum och Gotlands museum. På liknande vis finns i ukrainska museisamlingar nordiska föremål, exempelvis vikingatida vapen och smycken av nordiskt ursprung. I Statens historiska museers samlingar finns också arkeologiskt material från Krim och Charkiv-

området som efter utgrävningar, inköp och gåvor kom till Sverige vid förra sekelskiftet då svenska forskare särskilt intresserade sig för jämförelsematerial för att öka kunskapen om vår egna forntida kultur.

Hur föremålen i samlingarna framställts i svenska museers utställningsnarrativ respektive hur föremålen i Ukraina betraktats och använts i rysk, sovjetisk och ukrainsk historieskrivning kommer forskningsprojektet att undersöka vidare. I samlingarna i Sverige finns också viktiga källor för att kartlägga föremål som försvunnit från Ukraina, förstörts eller saknar dokumentation. Sådana källor utgör de dagböcker, förteckningar, teckningar av museiföremål med mera som den svenske arkeologen Ture J. Arne sammanställde under första delen av 1900-talet vid besök vid museer ibland annat Kyiv, Charkiv, Cherson, Tjernihiv, Lemberg (Lviv), Jekaterinoslav (Dnipro) och Sevastopol.

Utgångspunkten för projektet är alltså samlingshistorisk med avstamp i föremål med ukrainsk koppling i svenska samlingar respektive föremål med nordisk koppling i ukrainska musesamlingar. Syftet är dels att uppmärksamma och redovisa detta material – dels att undersöka

hur samlingarna kan påverka nationella narrativ i de båda länderna.

Museers och samlingars roll i krig och konflikter är viktig. I dagens Ryssland används till exempel museer som viktiga instrument för statlig kolonial propaganda och statligt narrativ, såväl nationellt som internationellt. Strukturerade påverkansförsök sker även i fredstid genom till exempel internationella utställningar på kulturområdet, typexempel på utövande av så kallad »soft power«. Användning av historia och historiebilder har alltid varit ett redskap för makten. Museer legitimerar, genom sin ställning, de narrativ som lyfts fram om föremål och samlingar. Det är därför angeläget att belysa museers betydelse vid formandet av nationella identiteter och deras internationella och mångkulturella sammanhang. Projektet kan därför komma att bidra även till teoretiska och metodologiska verktyg som kan hjälpa, till exempel museer, att identifiera påverkan och motstå propaganda.

Forskningsprojektet finansieras i sin helhet av Torsten Söderbergs Stiftelse. En del förberedande arbete på plats vid Nationalmuseum för Ukrainas historia i Kyiv finansieras av Stiftelsen Nordiska museets insamling för stöd till Ukrainas kulturarv. ♦

Fedir Androshchuk Foto Hennadij Minchenko

FORSKNINGSPROJEKT

Sverige och Ukraina i museal samlingshistoria och utställningsnarrativ

Docent Fedir Androshchuk
Statens historiska museer
Enheten för forskning

Anslag övrigt 2022

Mössdekoration av silver från grav Bj 644 i Birka, Sverige, 900-tal. Dekorationen har suttit i toppen av en sidenmössa och är en av tre kända i sitt slag: två från Birka och en från Sjestovysja i Ukraina. Foto Ola Myrin

På den större bilden bär krigarkvinnan en rekonstruktion av mössan från grav Bj 581 i Birka.

Silvermynt präglad i Kyivriket för furste Jaroslav (1019-1054), sannolikt hittat i Strängnäsområdet, Sverige. På myntets åtsida syns rurikidernas emblem, en dykande rovfågel. Myntet har återanvänts som smycke. Foto Gabriel Hildebrand

Spelbjäsa av glas från kammargrav Bj 644 i Birka, Sverige, 900-tal, visas på omslaget. Från Sjestovysja i Ukraina finns en snarlik uppsättning, också funnen i en kammargrav. Detta foto visar spelbjäsa som kallas kungen. Foto Ola Myrin

Silvertackor, så kallade hryvnor, med en slavisk inskription »Bynjata« som är ett personnamn. Silvertackorna av s.k. Tjernihiv-typ hittades i Burge silverskatt på Gotland, daterad ca 1140. Tjernihiv är en region i Ukraina. Foto Ola Myrin

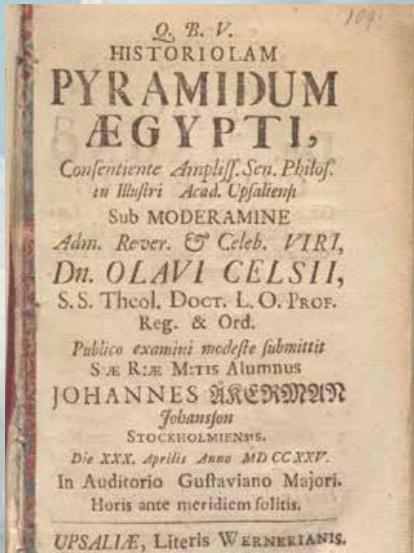
Den svenska tidigmoderna egyptologin 1677 – 1739

– *skapare av sprickor i tiden*

TEXT JOACHIM ÖSTLUND

Cornelius Loos, tecknare av Cheops pyramid
Porträtt av Johan Henrik Scheffel

Framsida på Sveriges första avhandling om pyramider,
försvarad av Johannes Åkerman år 1725

Den här studien uppmärksammar en ambitiös, men nära okänd, svensk forskning om den egyptiska forntiden. En vanlig missuppfattning är att det vetenskapliga studiet av det forntida Egypten satte igång först i samband med att Napoleon I, under sin kampanj mot britterna, anlände till Egypten år 1798. Men nästan hundra år tidigare finansierade Sveriges kung Karl XII tre vetenskapliga expeditioner till Egypten och år 1725 försvarades den första svenska avhandlingen om pyramiderna på Gizaplatån.

SYFTET MED FORSKNINGSTUDIEN är tudelat, dels att definiera formerna och innehållet i den tidigmoderna svenska egyptologin, dels att analysera denna kunskap i ett tidshistoriskt perspektiv.

I fokus står bland annat fyra svenska expeditioner till Egypten: Cornelius Loos, Conrad Sparre & Hans Gyllenskepp år 1710, Michael Eneman & Johan Silfvercrantz åren 1711–1712, Henrik Benzelius år 1714 samt Carl Fredrik von Höpken & Edvard Carleson år 1736. Tre av dem gjordes på uppdrag av Karl XII och utgick från Bender. Dessa expeditioner bestod av präster och fortifikations-officerare i den karolinska armén. Därtill skrevs avhandlingar och flera litterära verk om det forntida Egypten under perioden.

Projektet bidrar med ny kunskap om det forntida Egyptens plats i litteratur och vetenskap i den tidigmoderna Sverige och genomför den första systematiska genomgången av svenskt källmaterial som beskriver det forntida Egypten utifrån vetenskapliga, religiösa, litterära och politiska texter samt visuell kultur. Projektet är också det första som tar ett samlat grepp om de europeiska forskningsexpeditionerna till Egypten under den studerade perioden.

Tolkningar av Egypten är aldrig kulturellt eller politiskt oskyldiga, utan djupt inbäddade i varje tids-epoks intellektuella strukturer och synsätt vid en viss tidpunkt. I början av 1700-talet hade svenska orientalister och resenärer en två tusen år lång tradition av studier om Egyptens forntid att förhålla

sig till. Att navigera i denna textmassa var en utmaning, och kriterierna för att avgöra vilka texter som var trovärdiga förändrades i och med att allt fler forskningsresenärer genomförde egna antikvariska studier. Gamla sanningar genomgick således en ny prövning, samtidigt som nya tolkningar tillfogades. Det svenska fallet är intressant eftersom det formas mot bakgrund av stormaktstidens självbild och den lutherska ortodoxins ideal. Det forntida Egypten kunde således bli en projektyta för spekulativa idéer, exempelvis att egyptiska kulturyttringar – enligt Olof Rudbeck – hade ett svenskt historiskt ursprung, men också en plats där den antikvariska forskningen bidrog till historieskrivningens kritiska praktiker.

Forskningsprojektet tar alltså avstamp i global vetenskapshistoria och avser utforska såväl geografiska som antikvariska upptäckter, men framför allt frågor som uppstår om tid och temporalitet – och om den egna tideräkningen. Sommaren 1602 gjorde filologen och kronologen Joseph Scaliger en märklig upptäckt, nämligen bevis för att den egyptiska dynastin var äldre än den bibliska skapelseberättelsen. Detta liksom andra exempel skapade alternativ till eller variationer på den bibliska tidsordningen. I det svenska källmaterialet framträder olika förslag på kronologier – det vill säga sätt att dela in tiden på – för att befästa tidpunkten för världens begynnelse, bygandet av pyramiderna eller datera mumifierade kroppar. Projektet avser även ge inblick i denna »multi-temporala forntid« och synliggöra vilka faktorer som genererade nya kronologier och omförhandlade gamla – det vill säga hur upptäckten av

den egyptiska forntidens djuphistoria gav upphov till en diskussion om den bibliska kronologin och tidsordningen – hur den skapade »sprickor i tiden«.

Genom Torsten Söderbergs Stiftelses anslag kommer projektet, som även erhåller stöd från Vetenskapsrådet, att bland annat utmynna i en monografi som behandlar svensk tidigmodern egyptologi. Boken kommer att fylla en kunskapslucka om den hittills nära okända men fascinerande jakten på kunskap om Egyptens forntid i svensk regi som ägde rum långt före uppkomsten av den moderna egyptologin under 1800-talet. ♦

Joachim Östlund Foto Johan Persson

FORSKNINGSPROJEKT

Den svenska tidigmoderna egyptologin 1677-1739

Docent Joachim Östlund
Lunds universitet
Historiska institutionen

Anslag övrigt 2022

▲ Michael Eneman handskrift och beskrivning av konungagraven i Cheops pyramid år 1711

◀ Farandole bland egyptiska monument av Hubert Robert

STYRELSE

Maria Söderberg, civilekonom, ordförande
Richard Arvidsson, professor, vice ordförande
Torsten Söderberg, produktutvecklare, ledamot
Elisabet Söderberg, filosofie doktor, ledamot

Wanja Söderberg, suppleant
Anna Söderberg, filosofie kandidat, suppleant
Sebastian Söderberg, studerande, suppleant

KANSLI

Sabina Andersson, kanslichef
Therese Gunnars, kommunikatör, administrativ samordnare

VETENSKAPLIGA RÅDGIVARE

Harry Flam, prof. em. i internationell ekonomi, Stockholms universitet, ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Claes-Robert Julander, prof. em. i företagsekonomi, Handelshögskolan i Stockholm, ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, f.d. rektor

Lena Marcusson, prof. em. i förvaltningsrätt, Uppsala universitet, ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien

Bo Ralph, prof. em. i nordiska språk, Göteborgs universitet, ledamot av Svenska Akademien

Hans Wigzell, prof. em. i medicin, Karolinska institutet, ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien, f.d. rektor

REVISOR

KPMG AB; Fredrik Sjölander, auktoriserad revisor

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE

har till ändamål att främja vetenskaplig forskning och vetenskaplig undervisnings- eller studieverksamhet av landsgagnelig innebörd var- vid företrädesvis de ekonomiska, medicinska och rättsvetenskapliga områdena skall komma ifråga.

STIFTELSEKAPITALET

Torsten Söderbergs Stiftelse grundades den 5 maj 1960 av general- konsul Torsten Söderberg och hans hustru Wanja, född Aminoff, efter diskussion med barnen som i samband med detta avstod arv. Donationen utgjordes av 20 000 stamaktier i förvaltningsaktiebolaget Ratos (numera Ratos AB). Ratos hade kommit att bli moderföretag till det tidigare familjeföretaget Söderberg & Haak AB, som utvecklades under ledning av Torstens far Olof A. Söderberg.

ANSLAGSGIVNING 2022, KR

Totalt 38 577 056

FÖRDELNING PÅ ÄMNESOMRÅDE, KR

Medicin. 15 858 856
Ekonomi 7 817 700
Rättsvetenskap 5 819 750
Övrigt (inkl. donation) 9 080 750

FÖRDELNING PÅ MOTTAGARE, KR

Kungl. Vetenskapsakademien 10 300 000
Röhsska museet 5 000 000
Lunds universitet 4 710 000
Universitetssjukhuset Örebro 3 324 240
Högskolan i Skövde 2 123 000
Göteborgs universitet 2 120 200
Uppsala universitet 1 747 000
Statens historiska museer. 1 608 000
Karolinska Institutet. 1 150 000
Umeå universitet 1 084 616
Stockholms universitet 1 068 000
Örebro universitet. 1 047 000
Svenska Akademien. 1 000 000
Övriga mottagare 2 295 000

FÖRMÖGENHET, KR

31 december 2022. 1 278 374 767

MEDICIN

Bejerot, Susanne; professor
Universitetssjukhuset Örebro
»Rituximab – en
placebokontrollerad studie för
schizofrenispektrumsjukdom«
3 324 240 kronor

Ellegren, Hans; ständig sekreterare
Kungl. Vetenskapsakademien
»Torsten Söderbergs
Akademiprofessur i medicin 2023«
10 300 000 kronor

Fåhreus, Robin; med.dr
Umeå universitet
»Utveckla behandling mot Epstein-
Barr virusorsakade sjukdomar«
500 000 kronor

Gustafsson, Lars L.; professor
Karolinska institutet
»Vetenskapshistorisk studie av Sune
Bergström; legendarisk forskare,
ledare och samhällsförbättrare«
150 000 kronor

Olofsson, Anders; docent
Umeå universitet
»En ny form av terapeutisk
och profylaktisk behandling av
transtyretin-amyloidos«
584 616 kronor

Wickström, Stina; bitr.lektor
Karolinska institutet
»Cellterapi med tumörinfiltrerade
lymfocyter (TIL) och
dendritcellsvaccin«
1 000 000 kronor

EKONOMI

Billström, Anders; fil.dr
Högskolan i Skövde
»Entreprenöriell resiliens i små och
medelstora företag vid flera kriser«
2 123 000 kronor

Cormack, Louise; doktorand
Lunds universitet
»Ojämlighet i hälsa från ett
livsförloppsperspektiv«
485 000 kronor

Javed, Farrukh; fil.dr
Lunds universitet
»Nulägesprognoser av BNP
vid ekonomiska kriser genom
maskininlärningsmetoder«
1 696 000 kronor

Karlsson, Sune; professor
Örebro universitet
»Förbättrad ekonomisk politik och
prognoser med högfrekventa data«
1 047 000 kronor

Liss, Erik; doktorand
Linköpings universitet
»Kamrateffekter och utbildnings-
klyftan mellan stad och landsbygd«
787 500 kronor

Marton, Jan; docent
Göteborgs universitet
»Redovisning i privata företag –
reglering som främjar eller hämmar
tillväxt«
1 679 200 kronor

RÄTTSVETENSKAP

Andersson, Robert; docent
Linnéuniversitetet
»Festskrift Jerzy Sarniecki«
25 000 kronor

Brokelind, Cécile; professor
Lunds universitet
»Den globala minimiskatten och
svenska ränteaavdragsbegränsningar«
2 060 000 kronor

Brännström, Leila; docent
Göteborgs universitet
»Egendomsskyddets omvandlingar:
En rättshistorisk och rättsteoretisk
studie«
441 000 kronor

Chamberlain, Johanna; postdoktor
Uppsala universitet
»Rättigheter och risker i dataskydds-
och AI-lagstiftningen«
559 000 kronor

Dahlberg, Mattias; professor
Uppsala universitet
»Armlängdsprincipen i en
brytningstid – nya principer för
bolagsbeskattning«
1 188 000 kronor

Holmgren, Axel; jur.dr
Stockholms universitet
»Internationella brott i den nationella
straffrätten«
1 068 000 kronor

Nerep, Erik; professor
Handelshögskolan i Stockholm
»Besluts- och kompetensfördelning i
aktiebolag«
363 750 kronor

Svensson, Ola; professor
Lunds universitet
»Normgivning och rättstillämpning
inom kontraktsrätten«
115 000 kronor

ÖVRIGT

Androshchuk, Fedir; docent
Statens historiska museer
»Sverige och Ukraina i
museal samlingshistoria och
utställningsnarrativ«
1 608 000 kronor

Due, Nina; museichef
Röhsska museet, Göteborg
»Donation till Röhsska museet till
minne av fil.dr h.c. Tomas Söderberg«
5 000 000 kronor

Fischer, Peter; professor
»Interkulturella förbindelser under
bronsåldern: den geografiska
dimensionen«
Göteborgs universitet, Svenska
Cypermexpeditionens vänner
250 000 kronor

Gians, Kay; styrelseordförande
Tidskriften Respons
»Tidskriften Respons –
recensionstidskrift för humaniora och
samhällsvetenskaper«
60 000 kronor

Josephson, Olle; professor
Svenska Humanistiska förbundet
»Kristoffer Leandoer: Den oavslutade
litteraturen«
40 000 kronor

Klackenberg, Dag; ordförande
De svenska historiedagarna
»De svenska historiedagarna 2023«
100 000 kronor

Mattson, Jonas; chefredaktör
Stiftelsen Forskning och Framsteg
»Utgivning av tidskriften Forskning
och Framsteg under år 2023«
60 000 kronor

Oom, Susanna; textilkonservator
Acta Konserveringscentrum
»Bevarande av kulturhistoriska
textilier genom våtrengöring«
133 750 kronor

Planck, Brita; fil.dr
Västergötlands museum
»Bärare av gudar – offerplats
Finnestorp«
25 000 kronor

Skott, Mia; historiker
Stockholms stadsmuseum
»Arkivresan som blev ett
konstnärsporträtt: Anna Maria Thelott
(c1683-1710)«
100 000 kronor

Svenska Akademien
»Jubileumsutgåva av Svenska
Akademiens ordlista (SAOL)«
1 000 000 kronor

Söderlund, Petra; docent
Svenska Vitterhetssamfundet
»Textkritisk utgivning av Olof von
Dalins Poesi 1751-1761«
225 000 kronor

Trossholmen, Ninni; fil.dr
»Partille herrgård genom tiderna -
kulturhistoriska betraktelser«
125 000 kronor

Östlund, Joachim; docent
Lunds universitet
»Den svenska tidigmoderna
egyptologin 1677-1739«
354 000 kronor

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE

Besöksadress: Strandvägen 11, Stockholm

Postadress: Box 5391, 102 49 Stockholm

Telefon: 08-661 52 11

www.torstensoderbergsstiftelse.se

Formgivning och tryck: Åtta45 2023

Sveriges första avhandling om pyramider, försvarad av Johannes Åkermann år 1725, foto Joachim Östlund.

Spelpjäser av glas från Birka, Sverige, 900-tal, se sidan 15, foto Ola Myrin.

Blodprov i provrör med mikroskop, Shutterstock. Svenska Akademiens Ordlista, foto Nora Lorek, TT. Dubbel exponering av aktiemarknaden, Shutterstock.

Silvermynt från Kyivriket 1000-tal, se sidan 15, foto Gabriel Hildebrand. Detalj Insane, Pixabay. Fokus klimatet, foto Joseph Hart.

Justitia, rättvisans gudinna i romersk mytologi, Shutterstock. Nålaspiratcytologi av metastatiskt melanom, Shutterstock.